

Mediat ja julkiset intellektuellit¹

HANNU NIEMINEN

ABSTRACT
The Media and
Public Intellectuals

In this article, the role and historical development of the »public intellectuals» is discussed. It is suggested that in modern societies, a social stratum called public intellectuals emerges, the task of whom it is to explain and interpret the things and events in the world – how things are, what is right and wrong, good and bad – to the great public of ordinary citizens.

In the article, the factors are explored that effect the changes and transformations in the role and function of the public intellectuals. It is suggested that as the media play a constitutive role for the public intellectuals, their anatomy can best be illuminated through studying the relationship between the mass media and the intellectuals. At the same time, however, it is emphasized that the influence of other social institutions as well as overall social conditions must be included in the analysis.

This methodological approach can be operationalized by selecting some historical periods during which the role of the public intellectuals has been most visible. It is suggested that as such culmination points can serve the years 1956, 1968, 1982, and 1990. Comparing these periods and the roles of the intellectuals within them, we can make further conclusions on the transformations of public intellectuals.

Johdanto

Tarkastelen tässä artikkelissa intellektuellien roolia ja sen historiallista kehitystä välillisesä viestinnässä sekä sitä, keitä ovat tämän päivän julkiset intellektuellit. Kiinnostukseni tähän aiheeseen heräsi, kun laadin väitöskirjaa poliittisen julkisuuden kehittymisestä Englannissa. Siksi tarkastelen yleisemmän esityksen lisäksi lähemmin erityisesti julkisten intellek-

tuellien historiaa ja roolia Britanniassa. Koska työ on alussa, ei tavoitteenani ole niinkään tarjota valmiita vastauksia vaan etsiä suuntia uudenlaiselle intellektuellien tutkimukselle. Artikkelin lopuksi pohdin lyhyesti tutkimukseen liittyviä metodisia kysymyksiä. Erittelyni pohjaa pitkälti Jürgen Habermasin ja Raymond Williamsin aiheeseen liittyviin kysymyksenasetteluihin (ks. Habermas 1989; Williams 1976; 1992).

Lähtökohtana demokrateoria

Koska yleisenä viitekehyksenäni on demokrateoria, lähestymistapaani tässä artikkelissa voidaan kutsua funktionalistiseksi. Lähden liikkeelle siitä, että demokraattisessa tahdonmuodostuksen prosessissa »intellektuelleiksi» kut-

¹ Artikkelin pohjana on ollut kirjoittajan englanninkielinen käsikirjoitus »The media, public intellectuals, and society: an outline for a study» (työpaperi, esitetty seminaarissa »Civil Society, Democracy and the Media», Tampereen yliopisto 1–6.7.1996). Suomennos on kirjoittajan. Kiitän professori John Keanea kriittisistä kommentteista.

sumallani yhteiskunnallisella ryhmällä tai keroksella on merkittävä rooli.² Tarkoitukseni on selvittää, mikä tämä rooli oikeastaan on, miten se on historiallisesti kehittynyt, ja keitä nämä intellektuellit ovat.³

Tässä soveltamani demokratiakäsitystä voidaan luonnehtia lyhyesti seuraavalla tavalla. Demokration ideaalina on tila, jossa jokainen yhteisön jäsen on tasavertainen osanottaja poliittisessa tahdonmuodostuksen prosessissa eli julkisissa yhteisten päämäärien ja keinojen määrittelyn sekä päätöksenteon prosesseissa. Tasavertainen osallistuminen ei merkitse vain kansalaisten yhdenvertaisuutta päätöksentekoon osallistumisessa vaan myös tasa-arvoa suhteessa kaikkeen siihen informaatioon ja tietoon, joka on välttämätöntä rationaalisen tahdonmuodostuksen ja päätöksenteon kannalta (ks. Habermas 1989, 219; Williams 1992, 307).

Termillä »intellektuellit» viiataan useimmiten käsitteeseen »julkiset intellektuellit». Tällä tarkoitan ryhmää, jonka tehtävänä on tuottaa selityksiä ja tulkintoja asioiden tilasta maailmassa, eli siitä, miten asiat ovat, mikä on oikein ja väärin, mikä on hyvää ja huonoa, »tavallisten ihmisten» muodostamalle suurelle yleisölle (ks. Coser 1965, 3–10; Bauman 1992, 1; Eyerman 1992, 58–59, 65–66; Jallinoja 1992, 43–44; Eyerman 1994, 1–4, 6).

Julkisuudessa olemiseen sisältyy nykypäivänä väistämättä viestimien mobilisointi, toisin sanoen julkisuutta ei ole ilman, että joukkoviestimet osallistuvat sen luomiseen. Tästä seuraa, että julkiset intellektuellit ovat ihmisiä, joita me säännöllisesti näemme ja kuulemme medioissa antamassa lausuntoja ja esittämässä mielipiteitään erilaisista politiikan, talouden, kulttuurin ynnä muista kysymyksistä.⁴

² En yritä ratkoa tässä yhteydessä termien »intellektuellit», »sivistyneistö», »lukeneisto» tai »intelligentsia» välisiä eroja. Omat määrittelyni käynevät riittävästi ilmi itse tekstistä.

³ Eyerman (1994, 1–3) erottelee kaksi päätapaa intellektuellin määrittelyssä, »femenologisen» ja »strukturalistisen». Hänen mukaansa kuulun luultavasti jälkimmäiseen kategoriaan.

⁴ Käytän artikkelissa käsitettä »media» yksiköllisenä. Vaikka se on sanana kömpelö ja tulisin mielelläni toimeen ilman sitä, on suomenkielinen käsite »joukkoviestin» mielestäni yhtä kömpelö, varsinkin kun se tuntuisi aiheuttavan liikaa tautologiaa.

Kaikki, jotka esiintyvät medioissa, eivät kuitenkaan ole intellektuelleja. Teen eron yhtäältä »professionaalien» (asiantuntijoiden, spesialistien) ja toisaalta intellektuellien välillä. Siinä missä professionaalien on noudatettava heille annettua ammatillista roolia ja siihen sisältyviä sääntöjä ja säädöksiä, intellektuellien tehtävänä on tulkita olemassa olevien sääntöjen ja säädösten pätevyyttä ja legitimitteettiä muuttuvissa historiallisissa olosuhteissa.

Julkisten intellektuellien tehtävänä on tämän mukaisesti joko vahvistaa perinteiset selitykset ja tulkinnat ja niiden takana olevat perusarvot (säilyttävä funktio) tai esittää niiden osittaista uudistamista (reformistinen funktio) tai ehdottaa niiden hylkäämistä kokonaan ja uusien hyväksymistä niiden sijaan (radikaalin kritiikin funktio) (Vrt. Mannheim 1944, 81–83; Montefiore 1990, 201; Shils 1990, 258–261; Eyerman 1992, 63–64; Robbins 1993, ix–x).

Intellektuellit ja mediat

Intellektuellien ja medioiden välisen suhteen tarkastelussa lähtökohtanani on jako kahden viestinnän perusmuodon, suoran ja välillisen, välillä.

Suorassa viestinnässä osanottajat kommunikoivat välittömästi, ilman muuta välinettä kuin heidän kielelliset ilmaisunsa ja fyysinen viestintänsä (ilmeet, eleet). Tällainen viestinnällinen suhde edellyttää kahta peruselektiä: sekä kaikkien viestintätalanteeseen osallistuvien fyysistä läsnäoloa että sellaisen yhteisen kielen olemassaoloa, joka mahdollistaa merkitysten jakamisen.

Välillinen viestintä koskee sellaisia viestinnällisiä suhteita, joissa osanottajat eivät jaa toistensa välitöntä läsnäoloa, toisin sanoen he eivät sijaitse samassa ajassa ja/tai paikassa. Ajallisen ja/tai paikallisen eron ylittämiseksi viestinnälliset aktit on välitettävä jonkin median, kuten painetun sanan, elektronisen viestinnän, äänitteiden, elokuvan tai muun vastaavan avulla, jotta viestinnällinen suhde voisi syntyä. Tämä edellyttää toisaalta soveltuvan median olemassaoloa ja saatavuutta ja toisaalta sellaisen yhteisen kielen olemassaoloa, joka mahdollistaa merkitysten (sanomien, viestin sisältöjen) »säilömisestä» ja välittämisen ajassa ja tilassa.

Suorassa viestinnässä viestintätilanteen osanottajat luovat merkitykset eli asioiden tiloja koskevat tulkinnat ja selitykset itse viestintäprosessissa. Viestintä perustuu ideaalisesti vastavuoroisuuteen ja dialogisuuteen. Osanottajilla on mahdollisuus vastata toistensa viestinnällisiin akteihin yhteisesti jaetun viestintätilanteen puitteissa (ks. Habermas 1974; 1989). Siten osanottajien viestintätilanteessa esittämät väitteet ja mielipiteet testataan rationaalis-kriittisen keskustelun prosessissa, jonka tuloksena osanottajat voivat saavuttaa yhteisiä tulkintoja ja hyväksyä jaettuja merkityksiä. Tällaisen viestinnällisen suhteen perustana on yhteiseen luottamukseen perustuva suhde viestintätilanteen osanottajien kesken (ks. Fox 1974, 32–34, 64, 66–67; Misztal 1996, 9–10).

Välillinen viestintä on monimutkaisempi eritellä. Merkitysten luomisesta ja niiden välittämisestä välillisen viestinnän keinoin on kaksi erilaista käsitystä. Yhteistä niille on sen tunnustaminen, että modernissa yhteiskunnassa kaikki laajamittainen viestintä on väistämättä välillistä, mutta sen seurauksista mielipiteet eroavat.

Ensimmäinen mielipide voidaan esittää seuraavasti. Koska mediat välttämättä seuraavat modernille yhteiskunnalle ominaista funktionaalisen eriytymisen tendenssiä, viestinnän kaksi muotoa, suora ja välillinen, ovat molemmat yhtä päteviä ja autenttisia. Ne poikkeavat toisistaan kuitenkin siinä, että toisin kuin suorassa viestinnässä, välillisessä viestinnässä kaksi vaihtoa eroaa toisistaan: merkitysten luominen ja niiden välittäminen (»jakelu», levittäminen). Siten merkitysten luomisen prosessi edeltää itse viestintäaktia (Nieminen 1996, 3. luku; ks. myös Williams 1992).

Demokratiateorian näkökulmasta tähän sisältyy seuraava ongelma: miten voidaan taata se, että merkitysten luojat toimivat »suuren yleisön» intressien mukaisesti eivätkä vain omiensa? Toisin sanoen, miten merkitysten luojat voitaisiin saattaa demokraattisen vastuun ja valvonnan piiriin?

Toisen mielipiteen mukaan ideaalisesti on olemassa vain yksi autenttinen viestinnän muoto, joka on suora viestintä. Siksi kaiken välillisen viestinnän tulisi noudattaa niin läheisesti kuin mahdollista suoran viestinnän mallia. Medioiden pitäisi toimia vain viestinnän teknise-

nä laajenuksena ja luoda viestintätilanteen osanottajille mahdollisuus palautteeseen. Näin voitaisiin rakentaa julkisen rationaalisen keskustelun tilaa (ks. Habermas 1989, 170–171).

Tämän mielipiteen mukaan viestintäteknologian tehtävänä on edistää yhteistä merkitysten muodostamisen prosessia medioiden kautta ja medioiden avulla. Tästä näkökulmasta merkitysten luomista ja niiden välittämistä ei tulisi käsitellä kahtena erillisenä prosessina (Nieminen 1996, luku 2).

Pohjimmiltaan jälkimmäinen näkemys suhtautuu melko pessimistisesti viestintäteknologian uusiin muotoihin. Tästä näkökulmasta kysymys kuuluu, miten voitaisiin ylittää modernin yhteiskunnan funktionaalisen eriytymisen mukanaan tuoma, väistämättömältä näyttävä kuilu viestijöiden ja viestinnän kohteena olevien välillä. Miten voitaisiin minimoida medioiden itsenäisyys ja riippumattomuus ja edistää suoran viestinnän periaatteita modernin yhteiskunnan laajamittaisen viestinnän oloissa?

Kaksi käsitystä yhteiskunnasta ja intellektuelleista

Edellä hahmotellut käsitykset johtavat myös kahteen erilaiseen näkemykseen yhteiskuntaa koossapitävistä perusvoimista.

Ensimmäisen lähestymistavan mukaan on olemassa joukko valistuneita »merkitysten luojia» tai tulkkeja, julkisia intellektuelleja, jotka ovat saavuttaneet asemansa osittain koulutuksen myötä, osittain omaksumalla vallitsevien kulttuuri-instituutioiden ilmentämän »yhtenäiskulttuurin» eetoksen. Tällaisten intellektuellien tehtävät ovat ennen muuta kasvatuksellisia.

Julkisiin intellektuelleihin nähden ei ole olemassa mitään julkista valvontamahdollisuutta, toisin sanoen, heitä ei ole demokraattisesti valittu rooleihinsa, eikä heidän tehtäviään asiantilojen tulkitsijoina voida suoraan arvioida tai asettaa kyseenalaisiksi. Kuitenkin heihin luotetaan sekä sen yhteiskunnallisen tehtävän vuoksi, jota he toteuttavat, että niiden institutionaalisten roolien tähden, joita he miehittävät. Täyttyessään funktionaalista tehtäväänsä he edistävät perustavan sosiaalisen yhteenkuuluvuuden säilymistä ja vahvistumista.

Toisen lähestymistavan mukaan institutionaalisen jaon kehittymisellä merkitysten luomi-

sen ja niiden välittämisen välille on vakavia seurauksia koko yhteiskunnalle. Funktionaalisen eriytymisen nimissä se tuhoaa keskinäiseen vastuuseen ja luottamukseen perustuvaa sosiaalista kudosta. Merkitysten luojat tulevat eroteuiksi omien tulkintojensa käytännöllisistä seurauksista, ja koska kaikki suoran palautteen kanavat puuttuvat, tuloksena on intellektuaalisen eliitin väistämätön eristytminen »suuresta yleisöstä». Siten jako merkitysten luomisen ja niiden välittämisen välillä horjuttaa perustavanlaatuisia sosiaalista yhteenkuuluvuutta ja muuntaa viestinnälliset prosessit palvelemaan ei suinkaan keskinäistä vastuuta vaan epäluottamusta.

Miten edellä hahmotettu liittyy intellektuelleihin ja heidän kohtaloihinsa? Yllä esitettyä jaottelua soveltaen voidaan erottaa kaksi toisistaan poikkeavaa käsitystä intellektuelleista ja heidän tehtävistään.

Ensimmäisen käsityksen mukaan intellektuellit muodostavat koulutetun keskiluokan (professionaalien) erillisryhmän, jolla on etuoikeutettu pääsy yhteiskunnan »tiedon arkistoihin» eli sen kulttuuriperintöön. Intellektuellien tehtävänä on tulkita ja selittää nykyisyyttä yhteisöä koossapitävän tradition pohjalta. Siten intellektuellit tuottavat sosiaalista ja kulttuurista jatkuvuutta ja yhteenkuuluvuutta. Parhaassa tapauksessa tämä rakentaa opettaja ja oppilas-suhteen intellektuellien ja »suuren yleisön» välille. Sen mukaan intellektuelli-opettajan tehtävänä on kohdella oppilaitaan ikään kuin potentiaalisina kaltaisinaan ja kasvattaa heistä tulevia opettajia. Toisin sanoen intellektuellit nähdään julkisina kasvattajina (ks. Williams 1976, 305–306; Eyerman 1992).

Toisen käsityksen mukaan intellektuellit eivät muodosta erillistä ryhmää, joka olisi institutionaalisesti erotettu julkisesta yleisöstään, vaan molemmat osapuolet ovat pikemminkin tasavertaisia kumppaneita viestintätilanteissa. Julkisten intellektuellien tehtävänä ei olekaan se, että he ensiksi muodostaisivat merkityksiä, jotka sitten välitettäisiin yleisölle ikään kuin valmiiksi merkityksellistettyinä. Vastaavasti viestinnän tarkoituksena ei ole vain siirtää tai välittää esituotettuja merkityksiä niiden »luojilta» »oppilaille». Päin vastoin, intellektuellien tehtävänä on edistää yhteistä merkitysten luomisen prosessia viestintätilanteen osanotta-

jien keskinäisen vuorovaikutuksen ja kriittisen reflektion kautta (ks. Habermas 1974; 1989).

Perustava ero näiden kahden eri lähestymistavan välillä koskee niiden normatiivisia sitoumuksia itse viestinnän käsitteen määrittelyssä.

Ensimmäinen lähestymistapa hyväksyy viestinnän ikään kuin ylhäältäpäin tapahtuvana prosessina: merkitykset välitetään »tietäviltä» »tietämättömille». Viestintä on pohjimmiltaan yksisuuntainen prosessi, jonka perustana on sanoman siirtäminen lähettäjältä vastaanottajalle.

Demokratiateorian näkökulmasta pääkysymys on, miten me voimme koskaan tietää, lähettääkö lähettäjä »oikean» vai »väärän» tai ylipäänsä tarpeellisen viestin tai että hänen tulkintansa tilanteesta vastaa meidän tarpeitamme ja intressejämme eikä yksinomaan hänen yksityisiä intressejään. Miten lähettäjä voidaan saada julkisesti vastuulliseksi valinnoistaan?

Toinen lähestymistapa pitää lähtökohtanaan viestintää alhaalta ylöspäin. Viestintä nähdään sellaisena yhteisen tahdonmuodostuksen prosessina, jossa merkitykset luodaan ja jaetaan yhteisesti. Sen tuloksena syntyy osanottajien tarpeita ja intressejä vastaava »yhteinen tahto». Demokratiateorian näkökulmasta keskeisintä on, miten avata nyt rajoitetut viestintäkanavat palvelemaan vapaata ja rajoittamatonta julkista keskustelua ja tahdonmuodostusta ja miten luoda suoran viestinnän mahdollisuudet nykyisten viestintäsuhteiden oloissa.

Julkisten intellektuellien roolin historiallisuus

Edellä olen alustavasti hahmotanut intellektuellien roolia ja tehtäviä viestintäprosessissa kahdesta eri näkökulmasta. Seuraavassa tarkoitukseni on eritellä julkisten intellektuellien roolia historiallisesta näkökulmasta, heidän tehtäviensä muuttumista aikojen kuluessa sekä medioissa tapahtuneiden muutoksien vaikutusta näihin tehtäviin.

Intellektuellien alkuperästä ja synnystä omaa sosiaalisena kerroksenaan tai ryhmänään on esitetty monia tulkintoja (ks. Mannheim 1944; Bauman 1987; Shils 1990; Bauman 1992; Charle 1992; Eyerman 1994, 20–37). Tämän artikkelin tavoitteiden kannalta kuitenkin riittänee, kun luonnostelen kaksi tyypillisintä lähestymistapaa.

Baumanin mukaan (1987; 1992) intellektuellit erityisenä sosiaalisena kategoriana muodostuivat absoluuttisen valtion syntymisen myötä 1600- ja 1700-lukujen taitteen molemmin puolin. Absoluuttisille hallitsijoille ei riittänyt poliittinen ja taloudellinen herruus, vaan he tarvitsivat myös kulttuurista legitimaatiota. Vanhat paikalliset ja yhteisölliset kulttuuriset ja moraaliset normistot oli korvattava uudella, kansallisella järjestelmällä. Tätä tehtävää toteuttamaan hallitsijat kutsuivat ihmisiä, jotka Baumanin mukaan olivat ensimmäisiä moderneja intellektuelleja. Heidän tehtävänään oli toimia »lainsäätäjinä» (*legislators*), toisin sanoen luoda sellaiset kulttuuriset ja moraaliset normit, jotka saattoivat toimia universaaleina »totuuden» kriteereinä (Bauman 1992, 3–14). Esimerkkeinä tällaisista hallitsijoista on mainittu Ludwig XIV ja Pietari Suuri (ks. Eyerma 1994).

Kun valtiollinen byrokraatia kasvoi ja laajensi vaikutustaan, se omi lopulta itselleen ne tehtävät, joita »ensimmäiset» intellektuellit suorittivat. Intellektuellien säätämät ja tulkitsemat moraaliset ja kulttuuriset normistot virallistettiin ja omaksuttiin valtiollisiksi perustuslailliseksi periaatteiksi. Bauman kutsuu tätä, Weberiä seuraten, muutokseksi kohti oikeudellista rationaliteettia (*legal rationality*; Bauman 1992, 15). Intellektuellit kärsivät sosiaalisen funktion menetyksestä, ja lopputuloksena oli heidän vähittäinen vetäytymisensä poliittisesta julkisuudesta yhtäältä korkeakulttuurin kentille ja toisaalta akateemiseen elämään (Bauman 1992, 14–18).

Baumanin mukaan viime aikoina kehittynyt postmoderni tila (*postmodern condition*), jolla hän viittaa yhteiskuntasuhteiden yleiseen relativisoitumisen tendenssiin, on luonut intellektuelleille uuden yhteiskunnallisen tehtävän. Intellektuelleista on tullut »tulkitsijoita» (*interpreters*; Bauman 1992, 21, 23–24). Vanhan, modernille ominaisen, totalisoiviin kulttuurisiin ja moraalisiin arvostuksiin ja universaaleihin totuuksiin kohdistuvan kaipuun sijaan intellektuellit toimivat nyt tulkkeina erilaisten kulttuuristen muodostumien (»viestintäverkostojen», »tietojärjestelmien»; Bauman 1992, 21–22) välillä avustaan niiden keskinäistä vuorovaikutusta. Näissä oloissa intellektuellien käytäntö koostuu erillisten (ryhmä)kokemusten tulkin-

nasta sellaisille kieli- ja merkitysmuodoille, jotka ovat yhteisiä keskenään vuorovaikutuksessa oleville ryhmille.

Toisen mielipiteen mukaan intellektuellien alkuperä on paikallistettava porvarillisen kulttuurisen toisinajattelun syntyyn 1800-luvun jälkipuoliskolla (Mannheim 1944, 59–60; Feuer 1976, 48–50; Brym 1980, 11–12; Schlesinger 1986; Habermas 1989, 174–175). Intellektuellien alkuperä sijaitsee porvarillisen lukeneiston (*men of letters*) keskuudessa. Tämän lukeneiston jäsenet toimivat uuden nousevan keskiluokan ensimmäisinä ideologeina. 1800-luvun puolivälin jälkeen alkoi kuitenkin kehittyä ristiriita keskiluokan kulttuurisen poroporvarillisuuden ja intellektuelliryhmän korkeiden klassis-humanististen ihanteiden välille. Tässä vaiheessa intellektuellit koostuivat perinteisen lukeneiston lisäksi kasvavassa määrin taiteilijoista, journalisteista, yliopiston opettajista ja tutkijoista. Tuloksena oli intellektuellien muodostuminen omana yhteiskunnallisena kerrostumanaan, joka erottautui muista luokkavoimista, joita olivat heikentynyt aristokratia, keskiluokka ja työväenluokka.

Williamsin käsitys brittiläisten intellektuellien syntyhistoriasta

Jälkimmäisestä tavasta ymmärtää intellektuellien alkuperä tarjoaa hyvän esimerkin Raymond Williamsin esitys brittiläisten intellektuellien synnystä ja kehityksestä (ks. Nieminen 1996, luku 7.2). Williamsin käsitys on pääpiirteissään seuraavanlainen.

Kriittisten intellektuellien ensimmäinen sukupolvi 1800-luvun jälkimmäisellä puoliskolla koostui valistuneista liberaaleista (kirjailijoista, lehtimiehistä, yliopiston opettajista ja tutkijoista), jotka seurasivat aiempien sukupolvien suurten kirjallisten hahmojen, kuten Swiftin, Wilkesin, Cobbettin, Dickensin ja niin edelleen, perinteitä. He näkivät tehtäväkseen toimia julkisina kasvattajina, joiden työssä tärkeimpiä välineitä olivat liberaalit sanomalehdet ja moraaliset kansalaisliikkeet.

Kuitenkin 1890-luvulle tultaessa ensimmäisten intellektuellien projekti kansan »kasvattamiseksi demokratiiaan» (*education for democracy*) oli käytännössä romahtanut. Sen sijaan, että väestön valtaosa olisi jannonnut informaati-

tiota ja tietoa, se halusikin viihdettä ja ajanvietettä. Kasvattavan liberaalin lehdistön sijaan ihmiset juoksivat uuden populaarilehdistön perässä. Liberaalin lehdistön ja sen mukana myös julkisten intellektuellien »kultaiset vuodet» näyttivät ohimenneelta ajalta.

Intellektuellien keskuudessa reaktio oli kolmitahoinen. Yhtenä suuntauksena oli vetäytyminen julkisuudesta korkeakirjallisen journalismin ja estetismin suojiin. Osa intellektuelleista omaksui puolestaan pragmaattisen poliittisen asenteen ja liittyi liberaalipuolueeseen sen kehittäessä vuosisadan vaihteen aikoihin uutta sosiaalista liberalismia, kaikkine imperialistisine ja patrioottisine korostuksineen. Pienempi ja epäyhtenäisempi ryhmä omaksui erilaisia sosialistisia tunnuksia, mutta koska Britanniasta puuttui varsinainen työväenluokkainen poliittinen liike, sosialistiset ryhmät pysyivät pieninä ja hajanaisina.

Williamsin mukaan 1800-luvun viimeisten vuosikymmenten jälkeen kriittistä intellektuaalista traditiota jatkoivat vain kirjallisuus-kriittiset intellektuellit. Heidän areenoitaan olivat kirjallisuus, teatteri, taiteet ja akateeminen kulttuurikritiikki. Williams näkee lehdistön 1900-luvulle tultaessa vajonneen kaupallisten intressien kontrollin alaiseksi. Siten julkisten intellektuellien aikakausi oli, ainakin tilapäisesti, ohi.

Williams katsoo kuitenkin, että elektronisen median myötä julkisille intellektuelleille avautui uusi mahdollisuus. Erityisesti televisio on luonut olosuhteet, joita Williams pitää välttämättöminä viestinnän ideaalisen muodon toteutumiseksi. Julkisen palvelun televisiossa, joka on ei-kaupallinen ja valtiollisesta byrokratiasta suhteellisen itsenäinen, intellektuelleilla on mahdollisuus ilman kaupallisia paineita (toisin kuin lehdistössä) harjoittaa julkista kasvatus- tehtäviään (ks. laajemmin Nieminen 1996, luvut 3.3, 3.4; ks. myös Williams 1992).

Jürgen Habermasin näkemys intellektuelleista noudattaa pitkälti samoja raiteita kuin Williamsin (Habermas 1989, 174–175). Heidän välillään on kuitenkin yksi ratkaiseva ero, joka koskee arviota television vaikutuksista. Siinä missä Williams arvioi televisiota myönteisesti ja säilyttää optimisminsa sen tulevaisuuden suhteen, Habermas näkee television vaikutuksen yksinomaan negatiivisena. Habermasin mukaan viestinnän kirjallinen muoto on yliver-

taista kaikkeen elektronisesti välitettyyn nähden, koska kirjallinen muoto antaa lukijalle aina mahdollisuuden merkityksen tarkistamiseen ja kriittiseen pohdiskeluun ja jopa vaatii sitä. Sen sijaan sähköisten viestimien teknologinen muoto ja siten myös sisältö palvelee välitöntä vastaanottoa. Se, mitä nähdään tai kuullaan, ei anna vastaanottajalle aikaa sisällön pohdiskelulle eikä mahdollista palautetta, jotta vastaanottaja voisi tarkistaa tarjotun merkityksen. Tällä tavalla televisio asettaa yleisönsä jatkuvaan holhouksen tilaan (ks. Habermas 1989, 170–171).

Kaksi kriittistä kysymystä

Sekä Williamsin että Habermasin versioihin näyttää sisältyvän kaksi kysymystä, jotka on erotettava toisistaan: yhtäältä viestintäteknologian kehitys ja toisaalta medioiden ja yhteiskunnan välisen suhteen kehitys.

Selittäessään kriittisten intellektuellien roolin ja tehtävien muutoksia sekä Williams että Habermas näyttävät ottavan lähtökohdakseen muutokset viestintäteknologiassa ennemmin kuin muutokset yhteiskunnassa laajemmin nähtynä. Tietynlainen teknologia näyttää tuottavan tietynlaisen funktionaalisen roolin intellektuelleille.

Siten joukkolevikkisen lehdistön kehittyminen näyttää pelkän teknologisen muotonsa johdosta edistävän heidän mielestään anti-intellektualismia. Toisaalta, Williamsin analyysin mukaan, viestintäteknologia voi edistää myös vastakkaisista tendenssiä. Juuri spesifin teknologisen muotonsa ansiosta televisio näyttää myötävaikuttavan julkisten intellektuellien uuden ja laadullisesti erilaisen roolin kehittymiseen. Televisio näyttää olevan Williamsille »intellektuaalinen» media.

Kuitenkin täsmälleen sama seikka, eli television teknologinen muoto, johtaa Habermasin vastakkaiseen päätelmään. Hänen mukaansa televisio on teknologiselta muodoltaan anti-intellektuaalinen estäessään kriittisen pohdiskelun. Hän asettaa toivonsa sen sijaan painettuun viestintään, vaikka kriittiseen järjenkäyttöön perustuva julkisuus on siinäkin marginalisoitunut pienen kirjallisen eliitin harrastukseksi (ks. Habermas 1989, 170–171).

Vaikka median teknologisen muodon ja in-

tellektuellien julkisen roolin välillä saattaa olla jonkinlainen yhteys, Williamsin ja Habermasin selitykset vaikuttavat liian yksinkertaistetuilta ja heijastavat jonkinlaista karkeaa teknologista determinismia. Niiden pohjalta herää kysymys, mistä teknologia sitten on peräisin.

Epäilemättä täytyy olla jokin syy sille, että tietynlainen teknologia, joka edistää tietynlaisia sosiaalisia suhteita, nousee hallitsevaksi tietynä aikana ja jonkin ajan jälkeen antaa jälleen tietä uusille teknologisille ratkaisuille. Jos tekninen kehitys selitetään vain sen itsensä sisäisillä syillä ja logiikalla, ei mystifioida ainoastaan teknologiaa vaan myös sen ja yhteiskunnan välisen suhteen dynamiikka.

Luonnos analyysia varten

Tutkittaessa intellektuellien ja medioiden välistä suhdetta näen välttämättömäksi erottaa kolme historiallisen analyysin tasoa. Ensimmäinen koskee viestintäjärjestelmän yleistä funktiota ja roolia suhteessa muihin keskeisiin yhteiskunnallisiin instituutioihin (talous, kulttuuri, politiikka). Toinen koskee muutoksia intellektuaalien ja muiden medioihin kytkeytyvien yhteiskuntaryhmien välisissä suhteissa. Kolmas koskee muutoksia intellektuellien kerrostuman sisäisissä suhteissa ja eri intellektuelliryhmien välillä.

Seuraavassa tarkastelen lyhyesti kutakin näistä tasoista, joskaan tarkastelu ei noudata systemaattisesti edellä esitettyä jakoa. Lopuksi esitän lyhyen johdannon aiheeseen liittyviin metodisiin kysymyksiin.

Brittiläisten intellektuellien syntyhistoriasta

Nykyään pidetään enemmän tai vähemmän selvänä sitä, että viestinnällä on erilainen rooli eri yhteiskunnissa eri historiallisina aikoina. Vaikeampaa tuntuu edelleenkin olevan käsitteellistää se, että viestinnällä voi olla erilainen rooli samassa yhteiskunnassa eri historiallisina aikoina.

Yksinkertaistettu tulkinta tästä on esimerkiksi se, että kriisin oloissa (olkoonpa se kansainvälinen, kansallinen, alueellinen tai paikallinen) medioiden informatiivinen ja kasvatuksellinen merkitys kasvaa radikaalisti, koska ihmisillä ei ole muita keinoja saada yleistä turvallisuuden-

tunnetta ja rationaalista toimintaa varten tarvitsemiaan uutisia ja selityksiä. Tällainen tilanne vallitsi Länsi-Euroopassa läpi koko 1940-luvun ja pitkälle 1950-luvulle, ensiksi sota-ajan, sitten kansallisen jälleenrakennuksen tilanteessa. Toisaalta vakaampina tai »normaaleina» aikoina medioiden informatiivinen ja kasvatuksellinen tehtävä väistyy viihteellisten ja ajanvietteellisten elementtien tieltä. Tämän tehtävän voi sanoa vahvistuneen 1950-luvun jälkimmäisellä puoliskolla ja tulleen vallitsevaksi 1960-luvulla.

Vaikka yllä esitelty erottelu saattaa auttaa meitä selvittämään medioiden ja yhteiskunnan välisen suhteen dynamiikkaa, se tuo myös uusia ongelmia. Perusongelma liittyy »normaaliuden» käsitteeseen, siihen, että olisi olemassa jokin normaali (tai peräti autenttinen) suhde medioiden ja yhteiskunnan välillä, joka vain tilapäisesti voi järkkäyä ohimenevien kriisien johdosta. Tähän näyttää sisältyvän lisäksi ajatus siitä, että »normaalius» painottuisi medioiden viihdyttämiskäytännön suuntaan ja että informatiivinen tehtävä voisi olla dominoiva ja »normaali» vain »epänormaaleina» aikoina, kriisin oloissa.

Pääargumenttini tässä on, että medioiden ja julkisten intellektuellien suhde yhteiskuntaan on jatkuvassa muutoksessa. Ensinnäkin tilanteet ja tapahtumat, joita on selitettävä ja tulkittava, muuttuvat, ja niiden tulkinta vaatii aina uutta ja erilaista intellektuaalista asiantuntemusta ja tietoa. Toiseksi mediat kilpailevat keskenään. Kaupalliset mediat etsivät jatkuvasti sellaisia intellektuelleja, joita ne voivat hyödyntää kaupallisesti. Näitä »mediaintellektuelleja» nostetaan esiin säännöllisesti, kunnes heidät korvataan uusilla, intellektuaalisten tyylien ja muotien mukaan. Samaan aikaan on kuitenkin olemassa julkisten intellektuellien ydinryhmä, joka vaihtuu vain hitaasti ja jonka puoleen mediat kääntyvät aina, kun asioiden tulkinnessa ja selityksissä on korostettava sosiaalisen vakauden ja jatkuvuuden elementtejä. Myös ydinryhmän julkiset intellektuellit saavat erilaisen statuksen ja roolin jokaisessa uudessa tilanteessa.

Miksi tietyn tyyppiset intellektuellit nousevat esiin tietynlaisissa tilanteissa? Miksi ja miten intellektuaaliset tyylit ja muodit vaihtelevat? Mitkä ovat tänään »normaaliuden» ja »kriisitilanteen» hallitsevia määritelmiä? Millaista

vaihetta juuri nyt eletään medioiden, intellektuellien ja yhteiskunnan välisissä suhteissa? Vastauksia ei voida löytää tutkimalla vain medioiden ja intellektuellien välisiä suhteita. On välttämätöntä liittää tarkasteluun myös yhteiskunnan taloudellisen ja poliittisen kehityksen tarkastelu (ks. Eyerman 1994, 4–15).⁵

Julkisten intellektuellien kehityksestä: Williamsin esityksen täydentäminen

Voimme nyt yrittää täydentää Raymond Williamsin selitystä brittiläisten intellektuellien genealogiasta ja koettaa sijoittaa sen laajempaan yhteiskunnalliseen viitekehykseen Baumanin edellä antamien viitteiden mukaisesti.

1700- ja varhaisella 1800-luvuilla julkiset intellektuellit koostuivat kirjallisesta lukeneistosta, sivistysporvaristosta, jotka varsinaiselta ammatiltaan olivat journalisteja, lakimiehiä, poliitikkoja ja niin edelleen. Keskiluokan edustajina he kohottivat äänensä ja kynänsä vanhaa valtaa vastaan puolustaen nousevan sosiaalisen voiman eli porvariston intressejä. Heidän tehtävänä oli varustaa uusi luokka moraalilla ja kulttuurisella legitimaatiolla. Tällaisia porvarillisen lukeneiston jäseniä olivat muun muassa Adam Smith, Jeremy Bentham ja J. S. Mill.

Liberaalisen lehdistön aikakausi 1800-luvun jälkipuoliskolla osui yksiin talouden ja politiikan *laissez faire* -ajattelun kanssa. Tämä oli leimallisesti porvarillisen kansalaisyhteiskunnan muodostumisen vaihetta. Samaan aikaan myös kriittinen porvarillinen toisinajattelu lisääntyi. Syntyi julkisten intellektuellien kerrostuma, joka kansalaisyhteiskunnan yhdistyksiin ja moraalisiin liikkeisiin organisoituneena käytti lehdistöä välineenään moraalissa kutsumuksensa, kansan sivistämisessä ja kasvattamisessa.

Vuosisadan vaihteeseen mennessä yhteiskunnan moraalisen rakentamisen tehtävä kuitenkin

siirtyi kansalaisyhteiskunnan yhdistyksiltä esiin nousevalle modernin valtion byrokralle. Liberaalit julkiset intellektuellit menettivät asemansa moraalilaisina ja kulttuurilaisina lainsäätäjinä, jotka tulkitsivat universaaleja totuuksia ja intressejä koko yhteiskunnan puolesta. Nyt moderni valtio otti vastatakseen näistä tehtävistä oikeudellisen rationaliteetin idean nimissä. Kun liberaali lehdistö näin oli menettänyt yhteiskunnallis-rakenteellisen perustansa, intellektuellien rooli ja asema julkisina kasvattajina muuttui tarpeettomaksi.

Julkisten intellektuellien taloudellinen asema ei ollut riittävän vakaa taatakseen heille riippumattomat julkiset areenat. Tapahtui intellektuellien jakautuminen kolmeen suuntaukseen Williamsin edellä hahmottamalla tavalla. Liberaalin lehdistön kuihtumisen jälkeen 1800-luvun viimeisellä neljänneksellä julkisten intellektuellien oli joko löydettävä poliittisia suosijoita ja alistuttava puoluepoliittisten ideologioiden asemaan tai alennuttava kapitalististen markkinoiden vaatimukseen ja hyväksyttävä kaupallisten intressien ylivalta. Jälkimmäinen tie johti kaupallisen kulttuurin ja populaarilehdistön palvelukseen.

Intellektuellien kolmantena vaihtoehtona oli pyrkimys säilyttää riippumattomuutensa, mikä merkitsi vetäytymistä joko eksklusiiviselle korkeateen alueelle tai akateemisen elämän autonomiaan ja luopumista intellektuellien julkisesta roolista. Tämä ei tietenkään estänyt tekemästä satunnaisia julkisia interventioita, kuten G. B. Shaw'n ja muidenkin esimerkit osoittavat.

Tämän kehityksen tuloksena julkisten intellektuellien yhteiskunnallisen aseman valloittivat ensimmäistä kertaa vuosisadan alussa esiin nouseva »sosiaali-insinöörien» kerros, johon kuuluivat ennen muuta poliittiset ideologit ja hallintomiehet ja joka ilmensi oikeudellisen rationaliteetin idean toteutumista yhteiskunnallisessa käytännössä (vrt. »kansallisen tehokkuuden» diskurssi 1890-luvun Britanniassa; ks. Nieminen 1996, 310–312).

Ensimmäisen maailmansodan jälkeen tarvittiin uusi legitimaatioperusta tuottamaan sosiaalista yhteenkuuluvuutta. Noihin aikoihin Britannia kärsi kasvavasta sosiaalisesta hajaantumisesta. Etsittiin uutta, kansaa yhdistävää kansallisen identiteetin tai »brittiläisyyden» ilmenty-

⁵ Eyerman (1994, 4–12) esittää jaottelun neljänlaisiin sosiaalisiin suhteisiin, jotka ovat relevantteja intellektuellien tutkimisen kannalta: tuotantosuhde, markkinasuhteet, statussuhteet sekä poliittiset suhteet. Kaikki nämä muuttuvat historiallisesti ja tuottavat uusia olosuhteita intellektuaaliselle käytännölle. Ongelmana on, että niiden muodollinen soveltaminen analyysissä tuottaa varsin jäykän ja kaavamaisen tuloksen, johon kokonaiskuva helposti häviää.

mää. Tilanteen seurauksena intellektuellien uudelle aikakaudelle oli olemassa sosiaalinen tilaus. Samaan aikaan tapahtui uuden viestintäteknologian, sähköisen viestinnän läpimurto. Se tarjosi aluksi radion muodossa kokonaan uusia mahdollisuuksia julkiselle informaation levittämiseksi ja kasvatukselle. Vaatimuksena oli kuitenkin se, että radiota oli suojeltava sekä kaupallisuuden että valtiobyrokratian uhkia vastaan, jotka olivat tuhonneet edellisen intellektuellipolven sosiaalisen ristiretken 1800-luvun viimeisellä neljänneksellä (ks. Elliot 1986, 112–113).

Näin rakentui uusi liitto medioiden (ennen muuta BBC:n edustamassa muodossa) ja intellektuellien välillä. Se jatkoi aiempien aikakausien liberaalista traditiota. BBC:n perustamiseen liittyneessä julkisen palvelun eetoksessa yhdistyi kaksi keskeistä aikakauden intellektuaalista virtausta: fabianilainen sosialismi ja eettinen konservatismi. Keskeisiä nimiä olivat muun muassa John Reith, Beatrice ja Sidney Webb, William Beveridge ja John M. Keynes.

Huolimatta brittiläisen yhteiskunnan sosiaalisista levottomuuksista 1930-luvun lopulla ja sodan aikana, medioiden, julkisten intellektuellien ja yhteiskunnan välinen 1920-luvulla vahvistettu suhde säilyi toimivana aina 1950-luvun puoliväliin asti. Tuolloin sodanjälkeinen reformistinen lumous alkoi lopullisesti haihtua. Tätä lumousta oli edustanut ennen muuta Beveridgen nimissä vuonna 1942 julkistettu sosiaalisten uudistusten ja julkisten palvelujen kehittämishjelma, jota sodanjälkeiset työväenpuolueen ja konservatiivien hallitukset olivat toteuttaneet, tosin yhä laimennetummassa muodossa. Julkiset intellektuellit, jotka olivat olleet keskeisessä asemassa sosiaalisen ja kulttuurisen jälleenrakennuksen ohjelman laatimisessa, alkoivat turhautua. Se »valta», jota he olivat kokeneet omaavansa, oli yhä suuremmassa määrin siirtynyt heiltä valtion hallintomiehille, sosiaali-insinööreille ja poliittisille byrokraateille.

Uudenlainen intellektuaalinen kapina alkoi nousta 1950-luvun puolivälissä. Sen sijaan, että se olisi johtanut vetäytymiseen julkisesta elämästä, mikä oli ollut pääasiallinen reaktio vuosisadan alussa, sen seurauksena oli radikaali poliittinen reaktio. Brittiläinen »ensimmäinen

uusvasemmisto» (*the first New Left movement*) alkoi muodostua. Sen juuret sijaitsivat vanhassa kirjallis-kriittisessä intellektuaalisessa perinteessä, johon nyt yhdistyi aineksia kriittisestä yhteiskuntateoriasta, muun muassa Marxin, Durkheimin, Weberin ja Frankfurtin koulukunnan tuotannosta. Sen pääasiallisina kohteina olivat brittiläisen yhteiskunnan rakenteelliset eriarvoisuudet ja sen vaatimuksina olivat yhteiskunnan perusteellinen demokratisointi sekä kaikkien luokka- ja muiden etuoikeuksien hävittäminen.

1950-luvun jälkipuoliskolta alkaen seurasi myrskyisiä aikoja, kun kaksi erilaista legitimaation tapaa törmäsivät. Yhtäällä oli talouden ja politiikan alueilla institutionalisoitunut rakenteellisen epätasa-arvon »oikeudellinen rationaali», joka oli valtion suojeluksessa. Toisaalla oli kriittisten julkisten intellektuellien »uusi moraali», joka vaati yhteiskunnan syvällekkävää demokratisointia. Tämä eetos onnistui enemmän tai vähemmän institutionalisoitumaan kulttuurin alueella, erityisesti sähköisessä, julkisen palvelun viestinnässä sekä koulutus- ja tiedeinstituutioissa.

Tämä kausi päättyi äkillisesti 1979, kun Margaret Thatcherin johtama konservatiivipuolueen hallitus nousi valtaan. Parlamentaaristen voima-suhteitten muutoksen seurauksena kulttuuri-instituutioiden ja sen myötä myös julkisten intellektuellien autonomiaa ryhdyttiin vakavasti rajoittamaan. Kulttuurisia instituutioita alettiin alistaa byrokraattisen kontrollin, »hallinnollisen tehokkuuden» ja taloudellisen tuottavuuden vaatimuksille.

Tämän seurauksena intellektuellien keskuudessa vahvistui jälleen tendenssi vetäytyä julkisesta elämästä. Vasta 1990-luvun puolivälissä on alkanut näkyä merkkejä uuden kriittisten intellektuellien sukupolven esiintulosta. Vuoden 1979 jälkeinen legitimaation taloudellis-byrokraattinen muoto on haihtumassa, ja uudenlainen sosiaalinen tilaus julkisille intellektuelleille näyttää kypsyneen.

Käännekohtia intellektuellien ja medioiden välisissä suhteissa: analyysin välineitä

Edellä hahmoteltujen syvempien rakenteellisten muutosten kesto voidaan laskea vuosikymmenissä tai pidemmissäkin ajanjaksoissa. Niiden

sisällä voidaan havaita välittömämpien muutosten taso. Se käsittää ne lyhytaikaiset muutoksen vaiheet, jolloin rakenteelliset jännitteet kumuloiduvat ja purkautuvat äkillisesti. Tämän tason tapahtumista ovat tyypillisiä esimerkkejä tapahtumat vuosien 1956, 1968, 1982 sekä 1990 ympärillä.

Tapahtumia, jotka muuttavat medioiden, intellektuellien ja yhteiskunnan välisiä suhteita, ei voida selittää pelkästään sisäisillä syillä. Niiden alkusyy on ulkoisissa impulsseissa, kriiseissä ja uhkissa, jotka uhatessaan »normaalitua» eli vakiintunutta tilanteen määrittelyä vaativat aina välitöntä julkista selitystä ja tulkitusta.

Tällaisessa tilanteessa medioiden ja julkisten intellektuellien rooli on korvaamaton. Tilanteesta riippuen julkisen selittämisen ja tulkitsemisen prosessi saattaa johtaa uuden intellektuellien ryhmän tai jopa koko sukupolven nousuun uuteen asetelmaan medioiden ja julkisten intellektuellien välisissä suhteissa. Näin voidaan arvioida tapahtuneen Britanniassa vuosien 1956, 1968, 1982 ja 1990 ympärillä.

Edellä olen viitannut tiettyihin vuosilukuihin sellaisina nopeiden muutosten kulminaatiopisteinä, joilla oletettavasti on ollut vaikutusta julkisten intellektuellien roolin ja tehtävän muotoutumiseen. Britanniassa näihin ajanjaksoihin voidaan liittää muun muassa seuraavanlaisia tapahtumia:

- 1956 Unkarin tapahtumat
Suezin episodi
- 1958 Ensimmäinen Aldermastonin rauhanmarssi
New Left muodostuu
- 1968 Vietnamin sodan vastainen liike
Radikaalin opiskelijaliikkeen nousu
Tshekkoslovakiassa tapahtumat
Pohjois-Irlannin levottomuuksien alku
- 1979 Thatcher valitaan pääministeriksi
- 1982 Falklandin sota
Rauhanliikkeen huippuvuodet
- 1984 Hiilikaivostyöläisten lakko
- 1990 Sosialismin romahdus
- 1992 Työväenpuolueen kolmas tappio
Thatcherille
Persianlahden sota

- 1996 Konservatiivipuolueen moraalipoliittinen kriisi
Työväenpuolue valmistautuu voittamaan vaalit

Jokaista näistä ajanjaksoista voidaan tarkastella medioiden ja intellektuellien välisen suhteen näkökulmasta. Niiden yhteydessä voitaisiin kysyä esimerkiksi seuraavaa. Miten tapahtumat kussakin vaiheessa julkistettiin, toisin sanoen miten ne selitettiin ja tulkittiin medioissa? Ketkä olivat »päättäjät», ja miten heidät oli valittu? Mikä oli julkisten intellektuellien suhde medioihin ennen tapahtumaa ja sen jälkeen? Mitkä olivat julkisten intellektuellien tärkeimmät sisäiset ryhmät, ja millaiset olivat niiden keskinäissuhteet?

Lopuksi

Tämän artikkelin lähtökohtana on ollut ajatus siitä, että modernissa yhteiskunnassa on olemassa julkisiksi intellektuelleiksi kutsuttu kerrostuma, jonka tehtävänä on vallitsevien asiain tilojen selittäminen ja tulkitseminen laajalle yleisölle. Nykypäivänä sen toiminta on mahdollista vain medioiden välityksellä.

Julkisten intellektuellien roolista ja funktiosista vallitsee erilaisia käsityksiä, samaten kuin medioiden mahdollisuuksista toimia aiton intellektuaalisen kriittisen pohdiskelun välineenä. Artikkelissa on tarkasteltu yhtäältä Jürgen Habermasin, toisaalta Raymond Williamsin asiaa koskevia näkemyksiä.

Artikkelissa on puolustettu näkemystä, että julkisten intellektuellien rooli ei ole historiallisesti vakio, vaan se vaihtelee historiallisten tilanteiden mukaan. Paitsi että julkisten intellektuellien sukupolvet seuraavat ajallisesti toisiaan, kulloinkin julkisuutta dominoiva ryhmä voi korvautua toisella intellektuaalisten tyylien tai muotien mukaan.

Artikkelissa pyritään hakemaan vastauksia sille, mitkä tekijät vaikuttavat julkisten intellektuellien aseman muutoksiin. Lähtökohtana on ajatus siitä, että koska mediat ovat julkisten intellektuellien olemassaolon kannalta konstitutiivinen tekijä, julkisten intellektuellien anatomiaa voidaan tutkia keskittymällä medioiden ja intellektuellien väliseen suhteeseen. Toisaalta artikkelissa osoitetaan, että tämä pel-

kästään ei riitä. Intellektuellien ja medioiden väliseen suhteeseen vaikuttavat myös yleiset yhteiskunnalliset ja tilannekohtaiset tekijät.

Ratkaisuna on artikkelissa esitetty, että tutkimuksen kannalta pyritään löytämään sellaisia historiallisia kulminaatiopisteitä, joissa julkisten intellektuellien roolit ja funktiot asiantilojen ja tapahtumien julkisina selittäjinä ja tulkitsijoina tulevat selvimmin esille. Vertailemalla julkisten intellektuellien rooleja ja tehtäviä eri ajanjaksoina ja liittämällä ne yhtäältä viestimien kehitykseen ja toisaalta yleisiin yhteiskunnallisiin ja poliittisiin taustoihin voidaan tehdä tarkempia johtopäätöksiä siitä, millaiset tekijät kussakin tapauksessa ovat vaikuttaneet julkisten intellektuellien aseman muutoksiin.

LÄHTEET

- Aron, Raymond (1962): *The Opium of the Intellectuals*. W. W. Norton & Co., New York.
- Bauman, Zygmunt (1987): *Legislators and Interpreters: On Modernity, Post-Modernity and Intellectuals*. Polity Press, Cambridge.
- Bauman, Zygmunt (1992): *Intimations of Postmodernity*. Routledge, London.
- Brym, Robert J. (1980): *Intellectuals and Politics*. George Allen & Unwin, London.
- Charle, Christophe (1992): Intellectuals in France around 1900 in Comparative Perspective. Teoksessa Niilo Kauppi and Pekka Sulkunen (eds.), *Vanguards of Modernity: Society, Intellectuals and the University*. Research Centre for Contemporary Culture, University of Jyväskylä.
- Collins, Richard, James Curran, Nicholas Garnham, Paddy Scannell, Philip Schlesinger and Colin Sparks (eds.) (1986): *Media, Culture and Society: A Critical Reader*. Sage, London.
- Coser, Lewis A. (1965): *Men of Ideas: A Sociologist's View*. The Free Press, New York.
- Elliott, Philip (1986): Intellectuals, the »Information Society» and the Disappearance of the Public Sphere. Teoksessa Richard Collins et al. (eds.), *Media, Culture and Society: A Critical Reader*. Sage, London. s. 105–115.
- Eyerman, Ron (1992): Intellectuals and the State: A Framework for Analysis, with Special Reference to the United States and Sweden. Teoksessa Niilo Kauppi and Pekka Sulkunen (eds.), *Vanguards of Modernity: Society, Intellectuals, and the University*. Research Centre for Contemporary Culture, University of Jyväskylä. s. 58–77.
- Eyerman, Ron (1994): *Between Culture and Politics: Intellectuals in Modern Society*. Polity Press, Cambridge.
- Feuer, Lewis S. (1976): What Is an Intellectual? Teoksessa Alexander Gella (ed.), *The Intelligentsia and the Intellectuals: Theory, Method and Case Study*. Sage, London.
- Fox, Alan (1974): *Beyond Contract: Work, Power and Trust Relations*. Faber and Faber, London.
- Habermas, Jürgen (1974): The Public Sphere: An Encyclopedia Article. *New German Critique*, No. 1, s. 49–55. Ilmestynyt suomeksi nimellä Julkisuus, kääntänyt Esa Väliverronen. *Tiedotustutkimus* 3/1985, s. 17–22.
- Habermas, Jürgen (1989/1962): *The Structural Transformation of the Public Sphere: An Inquiry into a Category of Bourgeois Society*. Polity Press, Cambridge.
- Jallinoja, Riitta (1992): Intellectuals as Forerunners of Cultural and Social Change. Teoksessa Niilo Kauppi and Pekka Sulkunen (eds.), *Vanguards of Modernity: Society, Intellectuals, and the University*. Research Centre for Contemporary Culture, University of Jyväskylä. s. 43–57.
- Kauppi, Niilo and Pekka Sulkunen (eds.) (1992): *Vanguards of Modernity: Society, Intellectuals, and the University*. Research Centre for Contemporary Culture, University of Jyväskylä.
- Maclean, Ian, Alan Montefiore and Peter Winch (eds.) (1990): *The Political Responsibility of Intellectuals*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Mannheim, Karl (1944): *Man and Society in an Age of Reconstruction: Studies in Modern Social Structure*. Kegan Paul, Trench, Trubner & Co., London.
- Misztal, Barbara A. (1996): *Trust in Modern Societies: The Search for the Bases of Social Order*. Polity Press, Cambridge.
- Montefiore, Alan (1990): The Political Responsibility of Intellectuals. Teoksessa Ian Maclean, Alan Montefiore and Peter Winch (eds.), *The Political Responsibility of Intellectuals*. Cambridge University Press, Cambridge. s. 201–228.
- Nieminen, Hannu (1996): *Democracy, Communication, and the Forms of Publicness: Habermas, Williams, and the British Case*. Ph.D. thesis. Centre for Communication and Information Studies, University of Westminster. (Tulossa).
- Robbins, Bruce (1993): *Secular Vocations: Intellectuals, Professionalism, Culture*. Verso, London.
- Schlesinger, Philip (1986): In Search of the Intellectuals: Some Comments on Recent Theory. Teoksessa Richard Collins et al. (eds.), *Media, Culture and Society: A Critical Reader*. Sage, London. s. 84–104.
- Shils, Edward (1990): Intellectuals and Responsibility. Teoksessa Ian Maclean, Alan Montefiore and Peter Winch (eds.), *The Political Responsibility of Intellectuals*. Cambridge University Press, Cambridge. s. 257–306.
- Williams, Raymond (1976/1958): *Culture and Society 1780–1950*. Penguin Books, Harmondsworth.
- Williams, Raymond (1992/1961): *The Long Revolution*. Hogarth Press, London.